

TVOJA PRAVA

ŠKOLA

Projekat finansira
Evropska unija

KANCELARIJA ZA SARADNJU
SA CIVILNIM DRUŠTVOM

Centar za prava deteta

TVOJA PRAVA **ŠKOLA**

Izdavač

Centar za prava deteta
Dobračina 29/3A
11000 Beograd
www.cpd.org.rs

Za izdavača

Ines Cerović, direktorka Centra za prava deteta

Urednik svih izdanja

Ines Cerović

Autori

Tim Centra za prava deteta sa konsultantima

Dizajn

Rastko Toholj

Štampa

Igam, Beograd

Tiraž 500

ISBN 978-86-83109-86-9

Štampano 2019. godine

CIP – Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd
342.726-053.2(035.053.2) / 37.035(035.053.2) / Tvoja prava – škola /
autori Tim Centra za prava deteta sa konsultantima / urednik Ines
Cerović / Beograd : Centar za prava deteta, 2019 / Beograd : Igam / 20
str. : ilustr. ; 22 x 22 cm / „Ova publikacija je objavljena u okviru projekta
„Pravo deteta da se njegov glas čuje...“ --> kolofoin / Tiraž 500 /
ISBN 978-86-83109-86-9 / a) Prava deteta – Priručnici b) Deca –
Socijalno vaspitanje – Priručnici / COBISS.SR-ID 274008844

Svi pojmovi koji su u tekstu upotrebljeni
u muškom gramatičkom rodu obuhvataju
muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Zahvaljujemo se svima koji su učestvovali i doprineli procesu izrade ove publikacije – sudijama osnovnih, viših, apelacionih sudova i Vrhovnog kasacionog suda, stručnjacima centara za socijalni rad, centara za porodični smeštaj i usvojenje, domova za decu, Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu, profesorima Fakulteta političkih nauka – Odeljenja za socijalnu politiku i socijalni rad, Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu, stručnjacima zdravstvenih ustanova, predstavnicima zaštitnika pacijenata iz više gradova, škola, Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Zaštitnika građana Republike Srbije, Pokrajinskog zaštitnika građana, relevantnih ministarstava, međunarodno priznatim stručnjacima i predstavnicima drugih institucija i organizacija civilnog društva, a posebno deci i mladima.

Ova publikacija je objavljena u okviru projekta „Pravo deteta da se njegov glas čuje“ koji finansira Evropska unija u okviru Evropskog instrumenta za demokratiju i ljudska prava, a sufinansira se iz budžeta Republike Srbije, uz podršku Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. Sadržaj i stavovi izneti u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Evropske unije i Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom.

KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA - ŠTA JE TO?

Konvencija o pravima deteta je najvažniji međunarodni ugovor koji predviđa da sva deca – devojčice i dečaci do 18. godine imaju prava.

ŠTA SU PRAVA?

Svako ima prava i svako treba da poštuje prava drugih. Na taj način možemo da živimo u bezbednom i srećnom društvu.

Odrasli često govore da prava deteta povlače sa sobom i neke obaveze. Važno je da znaš da tvoja prava niko ne može da ukine. To ne znači da imaš slobodu da se ponašaš kako želiš ne vodeći računa o pravima drugih – tvoja obaveza je da poštuješ zakone i pravila sredine u kojoj živiš ili u kojoj se nađeš.

UPOZNAJ SE SA ČETIRI PRINCIPA KONVENCIJE O PRAVIMA DETETA:

1

NEDISKRIMINACIJA – to znači da sva deca imaju ista prava, da su jednaka i ravnopravna, bez obzira da li su u pitanju devojčice ili dečaci, bez obzira koja im je boja kože, odakle su poreklom, ko su im roditelji, da li imaju neki invaliditet ili smetnju u razvoju, da li znaju jezik koji se govori tu gde žive, koje su vere i slično.

2

PRAVO NA ŽIVOT, OPSTANAK I RAZVOJ – to znači da svako dete ima prava da bude to što jeste, da ima pristojan i dobar život, a odrasli treba da podrže decu i da im obezbede da rastu i da se razvijaju u miru.

3

PARTICIPACIJA – to znači da odrasli treba da pitaju decu o svim stvarima koje su deci važne, da treba da ih saslušaju i da mišljenja dece uvažavaju.

4

NAJBOLJI INTERES DETETA – to znači da roditelji i drugi odrasli moraju uvek da vode računa o tome kako njihove odluke utiču na decu i da one budu u njihovom najboljem interesu. Najbolje je kad odrasli i deca zajednički dođu to toga šta je u najboljem interesu deteta u svakoj situaciji.

Veoma je važno da znaš da je **svako NASILJE zabranjeno** – to znači da niko ne sme da te vređa i maltretira ili da bude nasilan prema tebi na bilo koji način (da više na tebe, da te udara, da te ponižava, da te naziva pogrđnim imenima i sl.) Nasilje može da ima različite oblike – vređanje, ismevanje, udaranje, fizičko kažnjavanje, telesno povređivanje, isključivanje iz društva i aktivnosti, seksualno uznemiravanje, neželjene i uvredljive SMS poruke, mejlovi, objave na društvenim mrežama, uključujući i fotografisanje bez tvoje dozvole.

DISKRIMINACIJU MOŽEŠ DA PRIJAVIŠ

Za diskriminaciju je nadležna institucija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Ukoliko želiš da prijaviš diskriminaciju to možeš uraditi putem mejla ili da pošalješ prijavu putem pošte. Važno je da opišeš šta se dogodilo, da ostaviš svoj kontakt i da se potpišeš. Više informacija možeš ako pozoveš i raspitaš se na brojeve telefona 011/243 80 20 i 011/243 64 64. Njihova adresa je Bulevar kralja Aleksandra 84, 11000 Beograd.

NASILJE MOŽEŠ DA PRIJAVIŠ:

Policiji:

- putem opšteg broja, koji je i besplatan: **192**
- na broj telefona najbliže policijske stanice u tvojoj blizini
- možeš direktno otići u prostorije policije
- na poseban SOS telefon: **0800/100 600**
- na besplatan poziv: **0800/011 011** radnim danima od 10 do 19h

Centru za socijalni rad - nasilje možeš prijaviti telefonom, dolaskom u centar ili pisanim putem (poštom ili mejlom). Nasilje treba prijaviti centru koji je u tvojoj blizini, ili najbližem centru u mestu gde se ono dogodilo.

U školi:

- možeš da se obratiš školskom policajcu, psihologu, pedagogu, nastavniku, direktoru, nekome u koga imaš poverenja
- postoji telefonska linija koju možeš da pozoveš u vezi sa prijavom nasilja i diskriminacije **0800/200 201**

Treba jasno da objasniš šta se desilo, a ta osoba je u okviru svog posla dužna da ti pruži neophodnu pomoć.

Zdravstvenoj ustanovi:

- ukoliko odeš u Dom zdravlja, možeš reći svom lekaru.

Ukoliko osetiš potrebu da razgovaraš sa stručnom i poverljivom osobom i potreban ti je savet, a želiš da ostaneš anoniman, odnosno da niko ne sazna da se radi o tebi, možeš besplatno pozvati broj **116 111**. To je usluga telefonskog savetovanja (Nacionalna Decija Linija) koja svoj deci u Srbiji omogućava da u bilo kom trenutku dobiju savetodavnu podršku. Pozivi na broj **116 111** NADEL linije su besplatni, anonimni i poverljivi, a savetnike za razgovor je moguće dobiti u bilo koje vreme. Takođe ih možeš kontaktirati putem ovog linka <http://nadel-decijalinija.org/kontakt/>.

Nasilje na internetu - Možeš da se obratiš nacionalnom kontakt centru za bezbednost dece na internetu ukoliko želiš da dobiješ savete iz oblasti bezbednosti na internetu ili uputiš prijavu ugrožavanja bezbednosti dece na internetu na broj telefona 19833, slanjem mejla na adresu bit@mtt.gov.rs ili putem elektronske prijave na portalu www.pametnoibezbedno.gov.rs.

Tekst koji je pred tobom pomoći će ti da ostvariš svoje pravo na participaciju kada se donose odluke koje te se tiču.

Mogućnost slobodnog izražavanja je bitna u životu svakog deteta. To znači da dete ima pravo da slobodno kaže šta želi i šta mu je važno i da se ne plaši da izrazi svoje mišljenje u različitim situacijama, kao na primer, u školi, kod lekara, u porodici, hraniteljskoj porodici ili domu za decu i u sudu.

Odrasli treba da te saslušaju i tvoje mišljenje uvažavaju i to je obaveza po Konvenciji o pravima deteta. Pokaži im da znaš na šta imaš pravo i insistiraj da dobiješ informacije koje će ti pomoći da izgradiš svoje mišljenje, i svaku drugu pomoć i zaštitu. **Nauči svoja prava!**

TVOJE PRAVO NA PARTICIPACIJU U ŠKOLI

Škola ima važno mesto u životu svih ljudi. Sva deca imaju pravo da idu u školu. Osnovnu školu moraju da završe svi, a trebalo bi i srednju školu jer ti završena srednja škola omogućava upis na fakultet koji želiš.

Iako je učenje najvažnije, pored učenja u školi se dešavaju druge zanimljive stvari. Tu upoznaješ drugu decu, družite se, igrate se i sklapate prijateljstva koja mogu da traju do kraja života.

Važno da znaš koja su tvoja prava i prava druge dece u školi i kako da reaguješ kada se desi nešto što ti ne prija ili te povređuje, kao i nešto što smatraš da nije fer bez obzira da li se dešava tebi ili nekom drugom detetu u školi. Treba da vodiš računa da ti ne radiš stvari koje povređuju druge i da se u školi ponašaš onako kako želiš da se prema tebi ponašaju.

VAŽNO JE DA ZNAŠ KOJA SU TVOJA PRAVA U ŠKOLI

Informacije o pravima deteta u školi treba da se nalaze u učionici, na zidovima u holu škole, na oglasnoj tabli i na drugim mestima gde svi mogu da ih vide. Kada nisi siguran da li imaš neko pravo, da li nešto smeš ili ne smeš ili kada ne znaš kako određeno pravo možeš da ostvariš, slobodno pitaj nekoga od odraslih (nastavnike, psihologe, pedagoge, direktora).

Ti imaš mnoga prava u školi, a ovde su nabrojana neka od njih. Ukoliko te zanima koja još prava imaš, možeš da pitaš bilo koga od zaposlenih u školi, roditelje ili drugu decu koja idu sa tobom u školu.

1 Uvažavanje ličnosti – to znači da svi u školi moraju da se odnose prema tebi sa poštovanjem, da te saslušaju i da te prihvate, bez obzira da li se sa tobom slažu ili ne slažu i bez obzira na to da li im se sviđa kako se oblačiš, s kim se družiš, koja su ti interesovanja i slično.

2 Kvalitetan obrazovno-vaspitni rad – to znači da nastava treba da bude zanimljiva i da sva deca u njoj učestvuju. Gradivo treba da ti bude razumljivo i imaš pravo da ti se sve što učiš objasni na način da možeš da razumeš. Škola treba da organizuje dodatnu nastavu za učenike koji žele da unaprede svoja znanja iz nekih predmeta, kao i dopunsku nastavu za učenike kojima je potrebna dodatna podrška za savladavanje gradiva.

3

Zaštita od diskriminacije i nasilja – to znači da niko ne sme da te diskriminiše i da niko ne sme da bude nasilan prema tebi. U školi treba da se neguje duh tolerancije, prihvatanja različitosti i nenasilja.

Ove zabrane i ti moraš da poštuješ. Ne smeš nikoga da diskriminišeš i ne smeš da budeš nasilan u školi i van škole. Treba da znaš da u školi postoji vaspitno-disciplinski postupak.

4

Informacije o pitanjima od značaja za tvoje obrazovanje i vaspitanje – to znači da zaposleni u školi moraju na vreme (blagovremeno) da te obaveste o svim stvarima koje su važne za tvoje obrazovanje. Na primer treba na vreme da dobiješ informacije o načinu polaganja ispita (u osnovnoj školi se to odnosi na završni ispit, a u srednjoj školi se odnosi na opštu maturu, stručnu i umetničku maturu, završni ispit srednjeg stručnog obrazovanja, specijalistički i majstorski ispit) o aktivnostima koje se organizuju u školi, o tome kako nedolazak u školu i neopravdani časovi utiču na tvoju ocenu iz vladanja i slično.

5

Sloboda udruživanja u različite grupe, klubove i organizovanje učeničkog parlamenta – to znači da imaš pravo da učestvuješ u radu različitih grupa, sportskih, dramskih i kulturnih organizacija i klubova koji postoje u školi. Takođe, imaš pravo da budeš član učeničkog parlamenta, ukoliko budeš izabran (više informacija o ovome u nastavku teksta).

6 **Obrazložena ocena i prigovor** – to znači da nastavnik mora da ti objasni zašto si dobio određenu ocenu i kako možeš da je popraviš ukoliko nisi zadovoljan. Imaš pravo da podneseš prigovor na ocenu i ispit, ukoliko smatraš da si nepravедno ocenjen (više informacija o prigovoru na ocenu ćeš naći u nastavku teksta).

KOJE SU TVOJE OBAVEZE U ŠKOLI?

Dete ima i određene obaveze u školi, a u ostvarivanju svojih prava ne sme da ugrožava druge. Neke od obaveza deteta u školi su da:

- ✓ redovno pohađa nastavu i izvršava školske obaveze;
- ✓ poštuje pravila ponašanja u školi, odluke direktora i organa škole;
- ✓ radi na usvajanju znanja, veština i stavova utvrđenih školskim programom, prati sopstveni napredak i izveštava o tome nastavnike i roditelje;
- ✓ ne ometa izvođenje nastave i ne napušta čas bez prethodnog odobrenja nastavnika;
- ✓ poštuje ličnost drugih učenika, nastavnika i ostalih zaposlenih u školi;
- ✓ čuva imovinu škole, čistoću i estetski izgled školskih prostorija, kao i da se stara o očuvanju životne sredine.

Važno je da poštuješ svoje obaveze, jer u nekim situacijama može biti pokrenut vaspitno-disciplinski postupak. U slučaju težih povreda obaveza učenika, kao što je na primer korišćenje mobilnog telefona u svrhu prevare prilikom ocenjivanja, važno je da znaš da samo uz prisustvo roditelja ili osobe koja se o tebi brine možeš dati svoju izjavu o tome šta se tačno dogodilo. Ako oni nisu u mogućnosti da dođu, sa tobom će biti psiholog ili pedagog.

KAKO DA OSTVARIŠ SVOJA PRAVA U ŠKOLI?

Ponekad se u školi desi da nisi zadovoljan kako se neko ponaša prema tebi (zaposleni, drugi učenici) ili se desi da dobiješ nižu ocenu od one koju misliš da si zaslužio ili bilo šta drugo što ti ne prija, što te vređa ili povređuje ili se prema nekom drugom u školi ponašaju nefer i krše mu prava. Važno je da znaš da imaš pravo da se žališ ako nisi zadovoljan nečim što ti se desilo u školi, kao i da prijaviš nepravična ponašanja i kršenja zakona bez obzira da li se dešava tebi ili nekome drugom u školi. **Pravo podnošenja prijave ili prigovora kada misliš da su neka tvoja prava prekršena imaš ti, tvoji roditelji ili druga osoba koja se o tebi brine.**

Kada se pojavi problem, možeš o tome da razgovaraš sa nekim od svojih vršnjaka. Ponekad je takav razgovor dovoljan da dobiješ informacije koje su ti potrebne ili čak i da razrešiš problem. Međutim, ponekad je potrebno da razgovaraš i posavetuješ se sa nekim odraslim. Pored tvojih roditelja i porodice, možeš da se obratiš i nekome od zaposlenih u školi u koga imaš poverenja.

Ukoliko ne rešiš problem na ovaj način, **imaš pravo i da se zvanično žališ**. Taj dokument može da se zove **žalba, prigovor** (na primer, ukoliko se žališ na ocenu ili ispit) **ili prijava**, ali bez obzira na to kako se zove, sadržina mu je veoma slična. Važno je da zapamtiš da postoje određeni **rokovi** (vremenski period) u kojima možeš da se žališ.

Na primer, ukoliko misliš da ti je povređeno neko pravo, **možeš da podneseš pismenu prijavu direktoru u roku od osam dana** od kada se događaj desio, odnosno, od kada si ti saznao da se nešto desilo. Ukoliko propustiš ovaj rok, više nećeš moći da zaštitiš svoja prava.

Važno je da znaš da kada podnosiš prijavu pisanim putem, to može da bude tekst koji ćeš odštampati na štampaču, ali to može da bude i rukom napisani tekst, na običnom papiru. Bez obzira da li je pismena prijava odštampana ili je napisana, **moraš da je potpišeš**. Pismenu prijavu mogu da potpišu i tvoji roditelji ili druga osoba koja se o tebi brine. Važno je da napišeš svoj kontakt (telefon, mejl), kao i da napišeš u koji razred ideš.

Najvažniji deo pismene prijave je da **detaljno opišeš šta se desilo**. To znači da treba da napišeš šta te je povredilo, kakav je događaj bio u pitanju, gde se događaj desio, ko je sve učestvovao, kada se desilo i slično. Ne moraš da znaš tačno koje ti je pravo povređeno, dovoljno je da sve detaljno prepričaš i da opišeš kako si se zbog toga osećao i zašto misliš da to nije u redu što se desilo. Svoju pismenu prijavu predaj direktoru ili sekretaru škole.

Treba da znaš da i direktor ima rok u kome treba da odluči o tvojoj pismenoj prijavi. Taj rok je **osam dana**. Dani se računaju od sledećeg dana nakon što predaš svoju pismenu prijavu. U ovaj rok se računaju i subota i nedelja. Ako poslednji dan roka padne u neradni dan (subota, nedelja ili praznik), računa se da je poslednji dan roka prvi sledeći radni dan.

Direktor mora da se **konsultuje sa tobom** i tvojim roditeljima/starateljima ili drugom osobom koja o tebi brine prilikom odlučivanja o tvojoj pismenoj prijavi. To znači da će i tvoji roditelji biti obavesteni, kao i da će tebe pozvati direktor da porazgovarate o tome što se desilo. Tada imaš priliku i da usmeno ispričaš ceo događaj i da kažeš kako bi voleo da se ta situacija reši. Tvoje mišljenje je važno u ovom postupku i slobodno kaži sve što misliš da je bitno. Direktor mora da te obavesti o svojoj odluci i o tome šta će biti preduzeto povodom tvoje pismene prijave.

Ukoliko nisi zadovoljan time kako je direktor odlučio, slobodno to kaži i pitaj da li imaš mogućnost da se još nekome žališ.

Ukoliko nisi zadovoljan ocenom iz nekog predmeta, ocenom iz vladanja, zaključnom ocenom iz nekog predmeta ili vladanja na kraju prvog i drugog polugodišta, **možeš da podneseš prigovor direktoru**.

Postupak je isti (kao što je objašnjeno iznad, u slučaju povrede nekog prava), samo je u ovom slučaju rok u kome možeš da se žališ kraći – **tri dana**. Prigovor mora da bude u pisanoj formi, moraš da opišeš zašto nisi zadovoljan ocenom, kao i da ga potpišeš.

Direktor mora u roku od **tri dana da odluči o tvom prigovoru**.

U tabeli ispod predstavljeni su različiti **rokovi za podnošenje prigovora** o kojima moraš da vodiš računa.

Prigovor na:	Rok za podnošenje prigovora:
▶ Ocenu iz predmeta tokom školske godine	3 dana (od kada ti je ocena saopštena)
▶ Zaključnu ocenu iz predmeta i vladanja na kraju prvog i drugog polugodišta	3 dana (od dana dobijanja đачke knjižice ili svedočanstva)
▶ Zaključnu ocenu iz predmeta i vladanja na kraju drugog polugodišta VIII razreda i poslednjeg razreda srednje škole (III ili IV godina)	24 sata (od dana dobijanja đачke knjižice ili svedočanstva)
▶ Ispit	24 sata (od kada ti je ocena saopštena na ispitu)

Učešće u školskim aktivnostima

Sva deca imaju pravo da učestvuju u raznim vannastavnim i drugim aktivnostima koji se organizuju u školi – priredbe, utakmice, takmičenja. Škola je dužna da organizuje vannastavne aktivnosti u oblasti nauke, tehnike, kulture, umetnosti, medija i sporta, kroz različite grupe i sekcije (muzičke, dramske, sportske).

Škola je obavezna, da u okviru svojih kapaciteta besplatno organizuje sportske sekcije. Škola može da ima svoje organizacije

dece i učenika (vršnjačke edukatore/ke, medijatore/ke), a može da se povezuje i sa organizacijama dece i učenika van škole (organizacija planinara, izviđača). Informacije o tome kakve sve **organizacije, sekcije i klubovi** postoje u školi treba da budu dostupne svim učenicima, a ukoliko nisu, slobodno se raspitaj kod zaposlenih u školi o tome kakve se aktivnosti organizuju. Sve što škola organizuje od pomenutih aktivnosti bi trebalo da bude besplatno za učenike.

Važno je da znaš da imaš pravo i da učestvuješ u radu svoje škole i da izraziš mišljenje u pogledu pitanja koja su ti važna. To možeš da uradiš kroz **učnički parlament**. Učnički parlament se organizuje u sedmom i osmom razredu osnovne škole i u srednjoj školi. Parlament čine po dva predstavnika svakog odeljenja sedmog i osmog razreda u osnovnoj školi, odnosno, svakog odeljenja u srednjoj školi. Članove parlamenta biraju učenici odeljenske zajednice svake školske godine, a onda oni među sobom biraju predsednika.

Učnički parlament ima veoma važnu ulogu u školi, zbog čega je **značajno da učestvuješ u njegovom radu ili da glasaš za osobu iz tvog odeljenja u koju imaš poverenja**.

Učnički parlament daje mišljenje o pravilima ponašanja u školi, o merama koje treba da se preduzmu kako bi svi bili bezbedni u školi, o školskom programu, o učešću na sportskim i drugim takmičenjima i organizaciji svih događaja u školi i van škole. Daje mišljenje i o načinu uređivanja školskog prostora, izboru udžbenika i slobodnim aktivnostima, a druge učenike obaveštava o svom radu i svim pitanjima koja su značajna za školovanje.

